

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Váradi Antal*

Cím: *Az idősebb Lendvay*

Forrás: *Világ*

Bp
(Hely)

1922. 11. 23.
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Lendvay Márton

Idő

"1922"

Személy

SZÁZ MAGYAR ÉLET AZ IDŐSEBB LENDVAY IRTA: VÁRADI ANTAL

Ha ti tudnátok... Ha ti éreznétek azt a végtelen, fájó küzdelmet, amelyet régi komédiások folytattak a megélhetésért, a mindennapi kenyérért?!... De jobb arról nem tudnotok, ti elkényeztetett hősei és hősnői a mai színészetnek. Amikor a legnagyobb, a kimagasló alakok, mint Egressy, Lendvay, László, Fánecs, Szentpétery, Bartha, Megyeri és társaik napszámosmunkát végeztek a mindennapi kenyérért... Mikor Egressy Gábor estenden lement Várádon a Kőrös partjára, s kimosta az egyetlen ingét, hogy másnap tisztá ruhában jelenhessen meg az ő imádott publikuma előtt, megszáritotta a langyos nyári éjszakában s hazavitte, hogy otthon megmárgorolja... Mikor Lendvay és felesége, Hivatal Anikó, egy tál főtt krumpli előtt ültek és számlálgatták, hogy mit lehetne eladni vagy zálogba tenni, hogy holnapra megszerezhessek a szükségeset... Mikor a fiatal Lendvay... De tartsunk sort... Mondjuk el előbb az idősebb Lendvay-pár történetét...

Nagybányán született Lendvay Márton (akkor még csak így hívták, mert nem volt ifjabb) 1807-ben, november negyedikén. Szatmár vármegyének ez a nagy fia sohasem gondolt kora ifjúságában színészetre. Hanem mikor a nagybányai gimnáziumban egyszer egy nagyon rossz szavalót hallott valamelyik magyar leckéórán deklamálni, felébredt benne az a tudat, hogy ezt én sokkal különben tudnám elmondani!... El is morda. Ki is nevelték érte a társai, mert nekik a másik szavalata jobban tetszett.

És a dac, mely ennek következtében felébredt a fiuban, döntő volt sorsára. 1828-ban lépett először a nyilvánosság elé, mint műkedvelő, Szatmárt. A hallgatóság összenézett. Ilyen szavalást, ilyen magyar nyelvet ők még nem hallottak... Az öreg Szigeti sokszor elmondta nekem, hogy Lendvay szeretett barátai körben ifjúságáról beszélni. De sokszor, minden

látható, vagy plauzibilis ok nélkül elhallgatott — és nem szólt többet. Hiába faggatták olyankor. „A nyomorúság emléke”, ugymond, „összeszorítja a torkomat... Nincs kedvem róla beszélni!...” És nem beszélt.

Korán megházasodott. Hivatal Anikó lett a fiatal felesége. Gyerekmemberek voltak mind a kettőn. A házasságuk egy pár gyerek szövetkezése volt, gyermekjátékaikat folytatták a házasságban, s később is, mindig gyerekesen fogták föl a házasság dolgát. Minden lépten összездördültek, majd meg kibékültek. Föl van jegyezve róla, hogy Romeót legjobban szerette a feleségével, Anikóval, akit a színlap is csak *Anikónak* nevezett akkor, játszani. Fényes szerepe volt ez a Romeó, de feleségének is Julia parádés szerepe volt. Most el sem tudjuk képzelni, hogyan tetszhetett a fél-krinolinban, fején fehér rózsakoszorúsan játszó Anikó mint Julia, — a feszes trikóban, fürtös, göndör hajával, zengő hangjával — dallamos mozgásával a színpadon uralkodó Lendvay Márton? Egy alkalommal nagyon összeveszték a Romeó főpróbáján, Anikó halálos haraggal rohant el a színházból. Lendvay kacagta a haragját. De már az utcán nagyon megbánta, pláne, hogy Szilágyi is rátámadt és dorgálta hirtelensége miatt — s szeretett volna kibékülni Anikóval. De az még a virágját is visszaküldte. „Ez életben többé sohasem beszélék vele...” — volt az engesztelésre küldöttnek adott válasz. Tyűh, gondolta Marci, ez már több a soknál... No, de majd megbékítem a darab folyamában...

És játszott, — mint még soha. Hangja csodálatosan zengett, arca ragyogott, játéka elbűvölte a nézőket, — de magát Anikót is, aki alig tudott ellenállani a művészet varázsának. De mégis ellenállt. Mert, ugymond, ha most megadom magamat: soha se lesz előtte többé auktoritásom!

És tartotta a haragot, keményen és engesztelés nélkül...

Csókoljam meg csak egyszer! — gondolta Lendvay, majd elszáll a harag, de mikor?... Anikó mindig kitért a csókja elől, szinte tüntetőleg kerülte az ajkát. No, de majd a koporsóban... Ott nem térhet ki előre... a meglesz a békecsóki!... Hanem

rosszul számított. Anikó ugyan belefeküdt a koporsóba, — de amikor Marci föléje hajolt: észrevette a szándékot a szép asszony és összeszorított fogakkal odasziszegte neki:

— Hallja... meg ne merjen csókolni!... mert leharapom az orrát!...

Lendvay megrémült... A szépségére nagyon kényes volt... És így abbamaradt a békecsóki, Hetek mulva békült ki.

Lendvay a szép férfiak ideálja volt. Daliás termet, szép, ovál arc, sötétbarna szemek, fürtös haj, karcsu derék és olyan zengő hang, amelyet azelőtt nem hallottak magyar színpadon. Intonációja biztos, hanghordozása művészi. Szerepének minden árnyalatát, hajlását, mélyét és magasságát ismerte; pianói, fortéi — amint a hang erejét fokozni, csökkenteni tudta — utánozhatatlanok valának.

Egy darab kortörténet az ő pályafutása, az ő élete. Magamagának volt a mestere, a fiatal Lendvay, már mint követendő példát találta maga előtt — s évekig küzdött az, ellen, hogy ne az öreg Lendvayt utánozza. Lendvay Márton nagy keservesen rótta a pálya elejét, s éhezve, küzdve, fásva és nyomorogva jutott föl a művészet magas fokára. Mennyi küzdelem került, míg Kassa színpadára tudott felvergődni! Az akkor Mekkája volt a nagy színészeknek. Mikor aztán Kassát meghódította, párjával, Anikóval együtt csakhamar a magyar színészet élén haladtak.

Önnét kezdve diadalmenet volt a pályafutása. Neje és ő mint a legjobb magyar színészpár volt ismeretes az országban. És be is járták a hazát, északtól dél, keletről nyugatig. Mesés hírek eljutott az én gyerekkoromig, s mikor a későbbi nagyok, jelesek a pécsi színpadon játszottak, mindig csak azt hallottam, hja, de hogyan játszotta ezt, hogyan mondta azt Marci! Hogyan deklamálta ezt Anikó! Nem mérkőzhetett velük senki. Anikó vonásainak volt valami hasonlíthatatlan bája, Lendvay férfiszépsége pedig egyenesen páratlan volt. Később, mikor a Nemzeti Színházhoz kerültek, mellettük még szerelmes színészpárt nem is említett a színészet krónikája. Pedig rövid volt a fényes pályafutás és rövid a zavartalan dicsőség. Budáról, ahol a Vár-